www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Book Review / Kitap Tanıtımı

Beşir AYVAZOĞLU, *Kuğunun Son Şarkısı*, Ötüken: İstanbul, 1999, ss. 202, ISBN: 975-437-291-8.

Sevim Aras*

"Şeyh Gâlib divan şiirinin büyük şairlerinden olup aynı zamanda bu şiir ekolünün son büyük temsilcisi sayılmaktadır." (Bağış, 2021, s. 8). Yirmili yaşlarda, Mevlevilik'i benimsemesinin bir sonucu olarak çileye giren Gâlib'in (Seven, 2021, s. 5), yazdığı şiirlere bakıldığında Mevlevilik'in büyük ölçüde izlerini görmek mümkündür. Ayvazoğlu bu kitapta özellikle yukarıda bahsedilen konulara değinmekle beraber Gâlib'in hayatında yer edinmiş şahsiyetlere de yer vermiş olup kitabı bölümlere ayırarak yazmıştır.

İlk baskısının ele alındığı bu kitabın tanıtımına geçmeden evvel, İçindekiler sayfasından önce yer alan "Kuruluşunun 700. yılında Osmanlı Devleti'ne ve vefatının 200. yılında Şeyh Galib'in aziz ruhuna armağan" ibaresinden Ayvazoğlu'nun bu kitabı Osmanlı Devleti'ne ve Şeyh Galib'in ruhuna hediye ettiği sonucuna ulaşıldığını belirtmek gereklidir.

Kitap 202 sayfadan oluşmaktadır ve "İçindekiler" kısmında kitabın ana hatlarıyla nelerden bahsettiği belirtilmiştir (s. 5-6). Hemen ardından "Kısaltmalar" verilmiştir (s. 7).

Kitaba "Kuğunun Son Şarkısı" ismini veren yazar, aslında bu tabiri musiki ile ilgilenen İsmail Dede Efendi için kullandığını söyler (s. 16). Daha sonra kitaba isim olarak vermiştir.

* Arş. Gör. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Res. Asst. Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature
ORCİD 0000-0002-5842-1129
sevim.aras@ogu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Aras, S. (2024). Beşir Ayvazoğlu, Kuğunun Son Şarkısı, Ötüken: İstanbul, 1999, ss. 202, ISBN: 975-437-291-8. *Turkish Studies - Language, 19*(3), 1273-1279. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.77660
Received/Geliş: 29 July/Temmuz 2024
Accepted/Kabul: 25 September/Eylül 2024
Published/Yayın: 30 September/Eylül 2024
Checked by plagiarism software

Kitap, Feridüddîn Attâr'ın Mantıku't- Tayr isimli eserinde bir parçayla başlar. Bu kısımda Kaknus isimli bir kuş anlatılmaktadır. Bu kuşun çok uzun ömürlü olduğu, öleceği vakti bildiği ve öldükten sonra küllerinden başka bir Kaknus kuşunun meydana geldiğinden bahsedilmektedir (s. 9). Hemen ardından "Gülbün Mesara'nın fırçasından Şeyh Galip" isimli bir minyatür gelmektedir (s. 11). Bu minyatürden sonra numaralarla dört bölüme ayrılan "Der-Beyân-ı Sebeb-i Te'lif" gelmektedir.

Birinci bölümde Ayvazoğlu, Gâlib'in şiirleriyle ilk tanışmasını anlatmaktadır. Şeyh Gâlib'in birçok yazar ve şairi etkilediğine dair kısa bilgi vermektedir. Ardından, Şeyh Gâlib'in sonraları hiç anılmadığı için bu sorunu gidermek amacıyla bazı projeler düzenlendiğini, bunlardan biri olan "Şeyh Gâlib Günleri" isimli program üzerinde durulmaktadır (s. 13-15).

İkinci bölümde "Şeyh Gâlib Günleri" adlı program anlatılmaya devam edilmekte ve burada sunulan bildirilerin kitaplaşması gerektiği ve bunun editörlüğünü kendisinin üstlendiğini anlatmaktadır (s. 15-16).

Üçüncü bölümde Ayvazoğlu, yazdığı bu kitap hakkında okuyucuya bilgi vermek istemiştir. Kitabın, "Şeyh Gâlib Günleri" adlı programdaki bildirilerin kitaplaşmış hâli olan "Şeyh Gâlib Kitabı"ndaki kendi yazdığı "bölümlerin genişletilmiş hâli" (s. 16) olduğunu söylemiştir. Yazar, Şeyh Gâlib dışında hangi konuları anlattığından da bahsetmiştir.

Dördüncü bölümde Gâlib'in diğer iki çağdaşı anlatılmaktadır.

Kitap, Sebeb-i Te'lif dışında beş ana bölümden oluşmaktadır. Bu ana bölümler numara verilerek ayrılmıştır.

İlk bölüm "Galib" olarak isimlendirilmiştir. Bu bölüm de kendi içinde Roma rakamlarıyla on beş tane bölüme ayrılmıştır. İlk bölüme "Eser-i Aşk" adı verilmiştir. Bu bölümde Ayvazoğlu, Gâlib'in Mevlevilik ile olan bağlantısını, hayatını, eğitimini, edebiyata erken yaşlarda başladığını anlatmıştır. Ayrıca Gâlib'in Sebk-i Hindi üslubunu benimsemesi, Şevket-i Buhârî'yi örnek alması ve bu yüzden "Şevket-i Rûm" olarak adlandırılmasına değinilmiştir (s. 23-25).

İkinci bölüm "Esad'ın Galibiyyeti" olarak adlandırılmıştır. Şeyh Gâlib'in "Gâlib" mahlasından önce kullandığı "Es'ad" mahlasını nasıl adığını ve sonra "Gâlib" mahlasını almaya nasıl karar verdiği anlatılmıştır. Ayrıca bu bölümde Gâlib'in Sürûrî, Nâbî gibi şairlerle tartışma içine girdiğine de yer verilmiştir (s. 26-28).

Üçüncü bölüme "İnce Hayaller" başlığı verilmiştir. Şevket-i Buhârî ile ilgili kısa bir giriş verilmiştir ve Sebk-i Hindî anlatılmıştır. Gâlib'in Sebk-i Hindî'ye bağlı olarak şiire yeni bir soluk getirdiği ve hep aynı şeyleri söyleyen şairleri eleştirdiğinden bahsedilmiştir. Ayvazoğlu, söylediği sözlerin âdeta bir kanıtı gibi Gâlib'in şiirlerinden örnekler vermiştir. "Gâlib'in el yazısıyla Hüsn ü Aşk'tan bir bölüm." notu düşülerek sayfa kenarına der-kenârı andıran Hüsn ü Aşk isimli eserden parçalar verilmiştir (s. 30-31). Bölüme Tanpınar'dan alıntı bir paragraf yerleştirilmiştir. Ayvazoğlu Gâlib'i anlatırken övgü dolu bir dil kullanmıştır (s. 29-34).

Dördüncü bölüm "Ateşler İçinde Kaknus" olarak isimlendirilmiştir ve bu bölümde büyük İstanbul yangınları anlatılmıştır. Sürûrî'nin bu yangınlara tarih düşürdüğünden bahsedilir. Ayvazoğlu, Hüsn ü Aşk'ın bu yangınlardan etkilendiğini düşünmektedir. Hüsn ü Aşk'ta geçen, ateşi hatırlatan kavramlardan yola çıkarak bu sonuca ulaşmıştır ve bununla ilgili, eserden parça vermiştir. Bu bölüm tasvir ve duygu yüklü cümleler içermektedir (s. 35-42).

"Âh Mine'l- Aşk" olarak adlandırılan beşinci bölümde Ayvazoğlu, İstanbul yangınlarından bahsetmeye devam etmektedir. Bu yangınların, özellikle topluma ve çevreye etkisi tasvirlerle anlatılmıştır. Ayrıca Hz. İbrahim kıssasına da değinilmiştir. Hüsn ü Aşk'tan Enbiya Suresi ayetlerine gönderme yapılmış iki beyit verilmiştir. İbnü'l-Arabî'den alınan bir parça da eklenmiştir. Bunlara ek olarak Hüsn ü Aşk'ın özeti niteliğinde bir anlatım yapılmıştır (s. 43-50). Yazar, altıncı bölüme "Çile"

adını vermiştir. Gâlib'in Mevlâna dergâhında çileye girmesi bu bölümün konularından birisini oluşturmaktadır. Bölümde ayrıca Yenikapı Mevlevihanesi'nin resmine yer verilmiştir (s. 52). Yazarın anlattığına göre babası, oğlu Gâlib'in yanlarına dönmesi için ona mektuplar yazmıştır. Gâlib'in bu mektuplardan birine verdiği cevap kitapta yerini almıştır. Yenikapı Mevlevihanesi de bu bölümde anlatılanlardan biridir. Sema yapan Mevlevi dervişlerinin resmi de kitaba eklenmiştir (s. 53). Ardından "Eski bir kartpostalda Mevleviler." isimli resim gelmektedir (s. 55). İlerleyen zamanlarda Gâlib'in dostluk kuracağı III. Selim'in resmi de Ayvazoğlu tarafından bu bölüme aksettirilmiştir (s. 57).

Yedinci bölümde Fransız İhtilali, III. Selim'in siyaseti anlatılmıştır. Bu bölümde kısaca Hâlet Efendi'ye de değinilmiştir (s. 59-61) ve bu bölüm "Devr-i Selim" adını almıştır.

Sekizinci bölüm "Postnişîn" adını almıştır. Bu bölümde Ayvazoğlu daha çok III. Selim'in Mevlevilik'e ilgisinin politik olabileceği yönünde eleştirel olarak bir görüşünü dile getirmiştir. Mevlevihane'nin bir resmi kitaba yerleştirilmiştir (s. 63). Aynı zamanda bu bölümde Gâlib'in başka bir eve taşınışı ve medeni hâliyle ilgili var olan tartışmalar anlatılmıştır (s. 63).

Dokuzuncu bölüme "Aşk, Boğaziçi, Mehtab ve Musiki" adı verilmiştir. Gâlib'in, III. Selim'in kardeşi Beyhan Sultan'la aşk yaşadığına dair iddiaların olduğundan bahsedilmiştir. Boğaziçi eğlencelerinin ve mehtap sefalarının Gâlib Divanı'na yansıyışı dile getirilmiştir. İlk mehtap kasidelerini Şeyh Gâlib'in yazdığına değinilmiştir. Hatice Sultan Sarayı da bu bölümde anlatılan konular arasındadır. Aynı zamanda bu sarayın resmi kitaba eklenmiştir (s. 72). Ek olarak Gâlib'in şiirlerinde musikinin izlerinden bahsedilmiştir. Hatice Sultan Sarayı'nın başka bir görüntüsü yer almaktadır (s. 73).

"Geçdi Galib Dede Yâhû" isimli onuncu bölümde genel olarak Gâlib ve Esrâr Dede arasındaki dostluk anlatılmıştır. Esrar öldüğünde Gâlib'in yazdığı mersiyeden bir parça verilmiştir (s. 76). İsmail Ankaravî'nin türbesinin resmi verilmiştir (s. 77). Daha sonra da Gâlib'in ölümü anlatılmıştır.

On birinci bölüme "Galib'den Sonra" isimli başlık verilmiştir. Galata Mevlevihanesi'nin tamirinden söz edilmiştir (s. 79). Aynı zamanda Galata Mevlevihanesi'nin resmi de eklenmiştir (s. 81).

"Galibiyyûn" olarak isimlendirilen on ikinci bölümde Tanzimat, Servet-i Fünûn ve özellikle Ahmet Haşim olmak üzere Fecr-i Âti dönemi şairlerinin edebî anlamda Gâlib'ten etkilenişi, bu şairlerden bazılarının Gâlib'i övüp bazılarının yermesi gibi konular anlatıldıktan sonra dekadanlık tartışması ve bu konuyla ilgili Ahmet Hikmet'in söylemlerinden bir parça verilmiştir ve Ahmet Hikmet bu parçada Gâlib'in "dekadanların pîri" (s. 86-90) olduğunu söylemiştir.

On üçüncü bölüm "Gâlib İşi Bir Şafak" olarak adlandırılmıştır. Üç dizelik bir Sezai Karakoç şiirinden sonra Cumhuriyet dönemi şairlerinin Gâlib'ten etkilenişleri mısra örnekleriyle de desteklenerek anlatılmıştır (s. 94-97).

On dördüncü bölüme "Gâlib'in Romanını Yazmak" başlığı verilmiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur romanı ve Halide Edip Adıvar'ın Döner Ayna isimli romanındaki bazı karakterlerin roman içerisinde Şeyh Gâlib konulu çalışmalar yaptığı her iki kitaptan da küçük özetler verilerek anlatılmıştır. Emine Işınsu, Orhan Pamuk, Turan Oflazoğlu, Kenan Işık gibi kişilerde de Şeyh Gâlib etkisinin görüldüğünden bahsedilmiştir. Orhan Pamuk'un Kara Kitap isimli kitabından da tıpkı Tanpınar ve Adıvar'ın romanlarında olduğu gibi özet verilerek Gâlib etkisi ispatlanmaya çalışılmıştır (s. 98-100).

On beşinci bölüme "Hakîkat-i Hâl ve Hâtime-i Kitâb" ismi verilmiştir. Bu bölümün girişinde tekke ve zaviyelerin kapatılması ve değişime gidilmesinden bahsedilmiştir (s. 101). Daha sonra Gölpınarlı ve Ataç'ın divan edebiyatı hakkındaki düşüncelerine değinilmiştir.

İkinci ana bölüm "Dede" olarak adlandırılmıştır. İsmail Dede Efendi'nin resmi (s. 107) verilerek bu bölüme giriş yapılmıştır ve bu bölüm numara verilmeden sadece başlıklar verilerek kendi içerisinde alt bölümlere ayrılmıştır.

İlki "Dibace" isimli bölümdür. Osmanlı-Rus savaşı anlatılmıştır. Kısaca İsmail Dede Efendi'nin babası Süleyman Ağa'dan bahsedilmiştir. Dede Efendi'nin annesi Rukiye Hanım hakkında hiçbir bilgi olmadığı da birkaç cümleyle anlatılmıştır (s. 109-110).

İkincisi "O, Doğduğunda" isimli bölümdür. Dede Efendi, Kurban Bayramı'nın ilk gününde dünyaya geldiği için babasının ona İsmail ismini verdiği anlatılmaktadır (s. 110). Dede Efendi'nin evinin resmi verilmiştir (s. 111). İsmail Efendi ile birlikte klasik musikinin gelişiminden bahsedilmiştir (s. 111). Ardından Beethoven, Mozart gibi bestecilerin İsmail Efendi ile aynı dönemlerde yaşadığına değinilmiştir (s. 111).

Üçüncü bölüme "Derviş İsmail" adı verilmiştir. Süleyman Ağa ve ailesinin yaşadıkları mahalleden taşınıp başka bir mahalleye taşınmaları ilk bahsedilen konudur. Bu taşınmanın Dede Efendi üzerindeki olumlu etkilerden bahsedilmiştir (s. 112). Dede, çileye girdiği için Ayvazoğlu onu "Derviş İsmail" olarak tanımlamıştır (s. 113). Osmanlı-Rus savaşı ile ilgili tarihî bilgi verilmiştir (s. 113).

"Acılı Yıllar" başlığı verilen diğer bölüme Dede'nin babasını kaybettiğini anlatan bir cümleyle giriş yapılmıştır. Daha sonra Dede Efendi'nin bestelediği bir şarkısının hünkâr Selim tarafından beğenildiği anlatılmıştır. Daha sonra Dede'nin devam eden musiki hayatından bahsedilmiştir (s. 114). "Bir gonca-femin yâresi vardır cigerimde" güftesine sahip hüzün dolu bir murabbayı üç yaşındayken kaybettiği oğlu için bestelediğinden söz edilmiştir (s. 114-115). "Acılı Yıllar" başlığından anlaşılacağı üzere bu bölümde İsmail Efendi'nin hayatında yaşadığı hüzünlü olaylara yer verilmiştir. Oğlunun ölümünden birkaç yıl sonra annesini, ondan sonra da ikinci oğlunu kaybederek (s. 115) büyük acılar yaşamıştır.

Beşinci bölüme "Ve Kazan Devrildi" başlığı verilmiştir. Bu bölüme, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılışı ve Vak'a-i Hayriye olayı ile giriş yapılmıştır (s. 115-116). Bölümün genelinde de Dede Efendi'nin musikideki başarıları anlatılmıştır (s. 116-117).

"Ferahfeza Hikâyesi" olarak başlık verilen altıncı bölüm birkaç hikâye örneği üzerine kurulmuştur. Öncelikle İsmail Dede ile Şakir Ağa isimli bir bestekâr arasında geçen rekabet anlatılmıştır (s. 117). İkinci olarak Ferahfeza hakkındaki hikâye anlatılmıştır (s. 117-118). Bunların ardından Serdab Kasrı ile ilgili bilgi verilmiştir (s. 118-119).

İkinci ana bölümün son alt başlığı olan "Firar ve İrtihal"e musikideki batı etkisi ile giriş yapılmış, ardından bu batı etkisinin, klasik musiki döneminde ömrünü geçirmiş olan Dede'ye etkisinden bahsedilmiştir (s. 119). Daha sonra Dede Efendi'nin hacca gidişi, Kâbe'yi tavafı sırasında etkilenerek ağlayışı ve bu etkilenişle bir ilahi yazdığı anlatılmıştır (s. 120). Son olarak da Dede'nin kutsal toprakları ziyaretinden sonra koleraya yakalanışı ve bu sebepten vefat edişi dile getirilmiştir (s. 120). Ne ilginçtir ki Dede, Kurban Bayramı'nın ilk günü doğup yine Kurban Bayramı'nın ilk günü batmıştır (s. 120). Bu bölümün sonuna, Ayvazoğlu'nun, sözlerinin Şeyh Gâlib'e bestesinin Dede Efendi'ye ait olduğunu söylediği "düşdi" redifli şiirin notaları verilmiştir (s. 121).

Üçüncü ana bölüm "Râkım" olarak isimlendirilmiştir (s. 123). Bu bölüm, daha önceki ana bölümlerde olduğu gibi kendi içerisinde alt başlıklara ayrılmıştır. Bu başlıklara numara verilmemiştir.

İlk bölüm "Mehmed Kaptan'ın Oğulları" olarak adlandırılmıştır. Yazar bu bölümde Râkım'ın ağabeyi olan İsmail Zühdî'nin kabrini ziyarete gittiğini, ardından Râkım'ı yazdığını anlatmıştır (s. 124). Bu ziyarette İsmail Zühdî'nin yattığı mezarın ta'lik ve sülüs hatlarıyla süslü olduğunu görmüştür ve bu süslemeyi de Râkım'ın yaptığını söyler (s. 124). Ayvazoğlu bu sebepten

Râkım'ın başarısını övgü dolu bir dille anlatmıştır. Yazar belki de Râkım'ın hat sanatındaki başarısını bizlere göstermek için "İsmail Zühdî Efendi kabrinin ayak taşı" (s. 125) isimli resmi kitabına eklemiştir. Bu resmin ardından "Hattat Mustafa Râkım'ın Karagümrük'teki türbesi" (s. 126) bizlere gösterilmiştir. Daha sonra Mehmed Kaptan'ın, oğlu "İsmail'i İstanbul'a getirip ciddi bir tahsil yapmasını sağladığı" (s. 127) anlatılmıştır. Râkım'ın hat yazısından bir örnek, sayfayı ikiye ayıracak şekilde kitaba yerleştirilmiştir (s. 127).

"Galib ve Râkım" başlığı verilen ikinci bölümde Ayvazoğlu, Râkım, Şeyh Gâlib ve Dede Efendi'nin, yazarın tabiriyle "bu muhteşem üçlü"nün (s. 128) kendi alanları olan "şiir, yazı ve musikide" (s. 128) devir açıp kapattıklarını anlatmaya çalışmıştır. Sayfa sonuna Râkım'ın bir hat örneği eklenmiştir (s. 129). Hattat Mustafa'nın çok genç yaşlarda kendine has bir üslup oluşturduğu ve resimle de ilgilendiğine değinilmiştir (s. 130). Ardından Râşid Efendi olarak bilinen bir kişinin Râkım'ın eserlerini III. Selim'e göstermesi, hünkârın portresini yapması ve bu portreden sonra ona müderrislik görevinin verilmesinden bahsedilmiştir (s. 130).

Kitapta "Talebe Padişah Olunca" ismiyle yer alan üçüncü bölümde ilk olarak Râkım'ın resim alanında ısrarcı olmadığı vurgulanmıştır (s. 130). Râkım'ın, ağabeyinin vefatından ardından "celî yazıda kendi tarzını ortaya koyduğu" (s. 130) dile getirilmiştir. Râkım'ın birkaç padişah adına tuğra çektiği ve tuğrada büyük başarı sağladığı anlatılmıştır (s. 130). Daha sonra II. Mahmud'un hocalığını yaptığı, padişahtan birçok hediye aldığına değinilmiştir (s. 131).

"Anadolu Kazaskeri" başlıklı dördüncü bölümde, başlıktan da anlaşılacağı üzere Râkım'ın hattatlık dışındaki, kadılık ve kazaskerlik gibi görevlerinden bahsedilmiştir (s. 131). Yine aynı sayfa içerisinde Keçecizâde İzzet Molla'nın Râkım'ı tarih düşürerek tebrik edişi anlatılmaktadır. Râkım'ın hattatlığıyla birçok ülkeyi etkileyişi, kendine hayran bırakışı dile getirilmiştir (s. 132).

Son bölüm, "Son Günleri" olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde III. Selim ve II. Mahmud'un anneleri için hazırladığı hilye ve hat yazısı yazar tarafından övgü dolu bir üslupla anlatılmıştır (s. 132). Râkım'ın vefatı ve yaşadığı dönemde yazmaya başlayıp da tamamlayamadığı yazıların öğrencileri tarafından tamamlandığından söz edilmiştir (s. 132). Daha sonra Râkım'ın Karagümrük'teki türbesi ve bu türbede yazılı kitabenin ölmeden önce Râkım'ın kendisinin yazdığı, öldükten sonra da ölüm tarihinin başkası tarafından eklendiğine vurgu yapılmıştır (s. 133).

Dördüncü ana bölüme "Hâlet" adı verilmiştir. Konuya girilmeden önce Galata Mevlevihanesi, Hâlet Efendi kütüphanesi ve türbesi bir resimde verilmiştir (s. 137). Bu ana bölüm kendi içinde numara verilmeden bölümlere ayrılmıştır.

Birinci bölüm "Hızlı Yükseliş" olarak adlandırılmıştır. Fıtnat Hanım'ın kardeşi Şerif Efendi'nin dairesinde çalışan Hüseyin Efendi ve oğlu Mehmed Said'i de kendisi gibi ilmiyeye mensup bir meslekte çalışmasını sağladığı anlatılmıştır (s. 139). Daha sonra Mehmed Said'in mühürdar yamaklığı yaptığı ve "Hâlet" adının bu görevde verildiğinden söz edilmiştir.

"Şeyh Gâlib ve Hâlet" başlığı verilen ikinci bölümde Hâlet'in çalıştığı yerlerden ve Gâlib'e intisabı anlatılmıştır. Gâlib'le tanıştıktan sonraki çalışma hayatına da kısaca değinilmiştir (s. 140). Hâlet'in Mevlevilik'e girdikten sonra Mevleviler ile arkadaşlık kurmasının yanında "saz ve işret sofralarına" (s. 141) karışmaktan da geri durmadığı söz konusu edilmiştir. Bu bölümün sonunda Paris elçiliği görevini üstlendiğine vurgu yapılmıştır (s. 141).

Üçüncü bölüme "Hâlet Efendi Paris'te" ismi verilmiştir. Kısaca Hâlet'in Paris yolculuğuna değinilmiştir. Hâlet Paris'e vardıktan sonra Talleyrand isimli bir kişiyle aralarındaki çekişme anlatılmıştır (s. 141). Hâlet Efendi'nin Paris'te yaşadığı sorunlara ve Fransa'yı çok sevemediğinden bahsedilmiştir (s. 142). Söz konusu kişinin Fransa hakkındaki olumsuz düşünceleri aktarılmıştır (s. 142). Ardından Hâlet'in Paris'teki görevini tamamlayıp İstanbul'a dönüşü anlatılmış ve yazar, Kabakçı Mustafa isyanıyla ilgisi olup olmadığı hakkında görüşünü dile getirmiştir (s. 143).

Dördüncü bölüme "Devlet Kahyası" adı verilmiştir. Bu bölümde Hâlet Efendi'nin kazandığı itibarla birlikte "Fransız kültürüne muhalefet ettiği için Fransız elçisi Sebastiani'nin husumetini üzerine çekeceği" (s. 144) söz konusu edilmiştir. Ardından bu meselelerden dolayı Kütahya'ya sürgün edilişine vurgu yapılmıştır (s. 144). Daha sonra, Hâlet'in affedilmesiyle kendisine birçok kapı açıldığı ve İbrahim Rafet Efendi'yi hami edindiği anlatılmıştır. En sonunda daha da yükselerek devlet kahyası oluşuna değinilmiştir (s. 144).

"Hâlet'in Gözleri, Kulakları" olarak başlık verilen beşinci bölümde II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağı'nı ortadan kaldırma düşüncesinden bahsedilmiştir (s. 145). Hâlet Efendi Yeniçeri Ocağı'ndan güç aldığı için II. Mahmud'un ondan çekindiği anlatılmıştır (s. 146). Daha sonra Hâlet Efendi'nin haraç ve rüşvet gibi işlerden kazandığı şeyler vurgulanmıştır (s. 146).

Altıncı bölüm "Hâlet'in Konağı" olarak adlandırılmıştır ve bölüm girişinde "Hâlet Efendi'nin konağını derin sohbet ve musiki meclislerinin kurulduğu bir çeşit kültür merkezi hâline getirdiğine" (s. 146) değinilmiştir. Bu bölümde genel anlamda Hâlet'in acımasızlığı, çıkarları için neler yapabileceği, birçok insanla yaşadığı çatışmalar, isyanlara sebep olması gibi konular anlatılmıştır (s. 146-148).

"Sona Doğru" olarak isimlendirilen son bölümde Hâlet Efendi'nin bazı kişileri azlettirdiği konusuna ve onu öldürmek isteyen kişilerin bulunduğuna ancak bunu başaramadıklarına değinilmiştir. II. Mahmud'un onu Bursa'ya daha sonra da Konya'ya göndermesi ve Konya'dayken Arif Ağa isimli bir kişi tarafından boğularak öldürülmesi anlatılmıştır (s. 149).

Beşinci ana bölüm "Yansımalar" olarak adlandırılmıştır. (s. 151). Bu bölümde Şeyh Gâlib'in Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlerde etkilediği şair ve yazarların şiir ve yazılarından örnekler verilmiştir. İlk olarak Yenişehirli Avni'nin "Âteşgede" isimli şiiri verilmiştir (s. 153). Ardından Ziya Paşa'nın "Harâbât Mukaddimesi" verilmiştir (s. 154). Hemen arkasından sırasıyla Recâizâde Ekrem'in "Dîvân-ı Gâlib" (s. 155), Muallim Nâci'nin "Gazel" (s. 156), Köprülüzâde Fuad'ın "Şeyh Gâlib" [şiirin sonuna 11 Şubat 1322 tarihi eklenmiştir] (s. 157-158), Tahsin Nahid'in "Bahar" (s. 159), Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Hüsn ü Aşk" (s. 160), Rıfkı Melûl Meriç'in "Aşk" (s. 161), Mahir İz ve Mustafa Seyit Süven'in "Gazel Şeyh Galib'e nazire" [şiirin sonuna 26 Eylül 1935 tarihi eklenmiştir] (s. 162), Behçet Kemal Çağlar'ın "Şeyh Galib'e" (s. 163), Arif Nihat Asya'nın "Hüsn ü Aşk, Kubbe-i Hadra" (s. 164), Behçet Necatigil'in "Ölü" (s. 165), Kemal Edip Kürkçüoğlu'nun "Divan Edebiyatı Müzesi'ne tarih" (s. 166), Sezai Karakoç'un "Fecir Devleti" (s. 167), Hilmi Yavuz'un "Kalp Kalesi, Akşam ve Nurusiyah" (s. 168-169), Turan Oflazoğlu'nun "Güzellik ve Aşk" (s. 170-171), Hüsrev Hatemi'nin "Ave Praha" (s. 172), Beşir Ayvazoğlu'nun "Kayıp Şiir, Ferahfeza Kasidesi" (s. 173-174), Cengizhan Orakçı'nın "Galib" (s. 175) şiiri verilmiştir. Düzyazı örneği olarak da Muallim Nâci'nin "Mehmed Muzaffer Mecmuası" (s. 176-180), Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" (181-182), Orhan Pamuk'un "Aynaya Girdi Hikâye" (s. 183-185) isimli yazılarından parçalar verilmiştir.

Beş ana bölüm ve sebeb-i teliften oluşan kitap, şiir ve düzyazı örneklerinden sonra bitmektedir. Son bölümün ardından "Kronoloji" (s. 187-188), "Bibliyografya" (s. 189-193) ve "İndeks" (s. 195-199) kısımları gelmektedir.

Bu kitap esas olarak Şeyh Gâlib'i anlatsa da kitapta Râkım ve Hâlet Efendi'ye de değinilmiştir ve yazar bunları yaparken hem öznel hem de akademik bir anlatım tarzı benimsemiştir. Anlattığı konuların yanına verdiği örnekle de konuyu somutlaştırmış ve daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Kitapta yer yer tarihî bilgiler veren Ayvazoğlu'nun bu kitabı yazmadan önce derinlemesine araştırma yaptığı kitabın sonundaki bibliyografya listesinden anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Bağış, A. (2021). *Şeyh Gâlib Divanı'ndaki ilk elli gazelin şerhi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.

Seven, C. (2021). *Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk mesnevisinde seyr ü sülük* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.